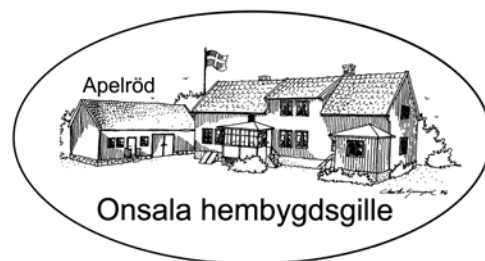


# ONSALABLADET

Årgång 21 Nummer 2, 2018. Utgiven av Onsala hembygdsgille.



## Innehåll

- Frågetävlingen
- Majgården, Onsalas äldsta bageri
- Smörkärning
- Segelsällskapet Kaparen
- Kungsbacka fjorden
- I vimlet på Apelröd
- Varför har svalan en kluven stjärt?



## Ordföranden har ordet

Det mycket ostadiga vädret under våren och som kulminerade i samband med vårt Valborgsmässofirande på Apelröd ändrade därefter helt karaktär. Trots regn och blåst och omöjligt för "braständarna" att få fart på elden kom ändå cirka 200 besökare. Efter några års bortavaro var Onsala kyrkokör under ledning av Karin Samsonowitz tillbaka och svarade för sångerna. Ett

uppskattat vårtal hölls av Helena Högberg Särndal.

Sedan början av maj har vädret radikalt förändrats, inget regn och mycket varmt. Gräsmattor och ängar har blivit brunbrända och många träd har redan fått höstfärger.

Våra övriga genomförda aktiviteter under försommaren har varit 6 junifirandet vid Onsala församlingshem. Flaggparad, musikunderhållning, gymnastikuppvisning, teater, servering och korvgrillning. Onsala kyrka, Vagnsmuseet, Knaparydstugan och Båt-och Sjöfartsmuseet var öppna för visning. Hans Forsberg höll högtidstalet och cirka 300 besökare kom.

Till vårt traditionella midsommarfirande på Apelröd kom cirka 1500 personer i alla åldrar. Det var ett intensivt dansande kring stängen som leddes av spelmannen Lagga Stig som blev mycket uppskattat.

Till fiskdammen och ponnyridningen var det en ständig kö och

kaffe- och korvserveringarna vara bra. Vårt museum i andra våningen på ladan var välbesökt och samma gällde för den permanenta utställningen om Gillet och Onsala historia som tillsammans med vår Loppis finns i bottenvåningen på ladan.

Ett stort tack till alla frivilliga som möjliggör detta traditionella firandet.

Söndagen den 5 augusti, Hembygdsgrändarnasdag hölls Apelröd, Vagnsmuseet och Knaparydstugan öppen för besökare.

Just nu pågår planering för hösten stora aktivitet Apelrödsdagen den 1 september. Agneta Linger arbetar för fullt med att kontakta utställare, planeringsmöten, skyltar mm. Som vanligt behöver vi många funktionärer. Kontakta Agneta eller mig om du har möjlighet att hjälpa till.

Gunnar Carlsson

## "Frågetävling"

Onsala hade inför sista omgången en fjärde plats. Onsala tog ledningen i sista omgången och ledde efter de första 10 frågorna vilket skulle säkra en total 3:e plats och ta oss till länsfinalen.

Spänningen var olidlig under de fem sista frågorna men Onsala tappade tyvärr ledningen men blev till slut tvåa i finalomgången. Totalt slutade vi på en delad tredje plats tillsammans med Tölö och Ölmevalla.

Det blev ett snöpligt slut och Onsala åkte ut direkt vid utslagsfrågorna vilka var mycket av gissningsfrågor. Nu gick Tölö tillsammans med Fjärås och Kungsbacka vidare till länsfinalen.

Deltagare under tävlingssäsongen 2017-18 har varit : Bertil Herngård (lagledare), Liselott Herngård, Håkan Lind, Olle Hyden, Pelle Isaksson, Gunnar Carlsson, Göran Löfstedt och ett grannpar till Bertil.

Text Göran Löfstedt

Onsala hembygdsgille är en del av Nordhallands Hembygdsförening  
[www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille](http://www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille)

### ANSVARIG UTGIVARE:

Gunnar Carlsson  
0705-795706  
[underliden@telia.com](mailto:underliden@telia.com)

### REDAKTION:

Agneta Linger  
[maneta.linger@gmail.com](mailto:maneta.linger@gmail.com)  
Kajsa Juréus  
[kajsa.jureus@gmail.com](mailto:kajsa.jureus@gmail.com)

*Vill du skriva en artikel i  
Onsalabladet?*

Hör av dig till någon i redaktionen.

Onsalabladet utkommer 2 ggr per år.

# Majgården, Onsalas äldsta bageri

Ända sedan 1930-talet har Onsala kunnat ståta med två förnämliga bagerier, Majgårdens bageri och Jönsons konditori. Båda gjorde anspråk på att vara äldst.

Majgården började sin verksamhet 1934 i en källar-lokal vid Onsalavägen, men flyttade på 1980-talet till en ny lokal tvärs över gatan. Skaparen av Majgårdens bageri- och speceriaffär var Maja Kerr och hennes make sjökaptanen Fritiof Kerr. Alla härliga kakrecept kom från hennes barndomshem kaptensgården Gubbekulla. Majgården - döpt efter hennes eget förnamn - var också bostad för makarna.

Ingela Karsegård, Maja Kerrs brorsdotter, berätta bl.a. om den mycket spröda tusenbladstårtan. Den blev en av de mest efterfrågade bakverken. Receptet var förstås hemligt och det var tur att det fanns i flera exemplar, för Ingela berättar, att hennes hund åt upp ett av dem! Mycket uppskattade var också deras konjakskransar och övriga småkakor som även en period levererades till Svenska Lloyds passagerarbåtar till London, berättar Ingela vidare.

När Maja Kerr överlätit verksamheten till nya ägare fortsatte hon dock ifrån sin bostad i Kungsbacka att tillverka bl.a. tusenbladstårtan till många nöjda kunder. Hon avled 1983, 92 år gammal. Majgårdens Bageri har numera upphört, men drevs de sista 20 åren av Viktoria Frederiksen under devisen: " Vi bakar ej på löpande band, vi bakar med hjärta och för hand".

Text Monica och Stig Karsegård



*Maja Kerr grundare av Majgårdens bageri och speceriaffär.*



# Smörkärning

**Smöret hade förr hög status och användes även som betalningsmedel.**

Smörkärning hör till den äldre folkliga matlagningskonsten. Att göra smör av grädden, den dyrbaraste delen av mjölken var också det bästa sättet att förvara och ta till vara på grädden.

När kon var mjölkad silade man rent mjölken, därefter ställdes det mörkt och svalt. När grädden samlats på ytan skummades den av med en slev (finns olika sätt). Till slut hölls grädden i smörkärnan.

Smörkärnan var byggd av trä och man använde en stång som i änden hade ett kors eller en platta med hål i. Den stötte man upp och ner med staven, som kallades törel eller kärnstav tills smöret skiljt sig från kärnmjölken till en klump.

Smörklumpen sköljdes flera gånger i kallt vatten och knådades med en sked, därefter saltades smöret och äts på smörgås eller i gröt.

Stötkärnorna utvecklades under tidig medeltid och användes enda in på 1900-talet. Det var ett tungt arbete som kunde ta mellan 10-30 minuter, beroende på temperatur och mängden grädde.

Vill man prova på att göra smör hemma så går det bra att använda elvisp och göra på samma sätt. Lycka till!

Text Eva Törnqvist



*Till smörkärning användes en smörkärna byggd av trä och en stång som i änden hade ett kors eller en platta med hål i.*

Vill du prova på att kärna smör kom och besök oss på Apelrödsdagen den 1 september.

## I vimlet på Apelröd



# SS Kaparen - Segelsällskapet Kaparen



Redan 1883 lades grunden till det som idag är SS Kaparen, då vid namn Gottskärs Segelklubb. Fram till 1931 bedrevs en blygsam verksamhet med cirka tre seglingar per år.

1931 hade en kommitté arbetat fram förslag om bildandet av ett nytt segelsällskap i Gottskär. Två namnförslag lades fram, Segelklubben Gathenhielm och Segelsällskapet Konungens Kapare med Erland Bengtsson som ordförande. Den fjärde juli 1931 togs namnet Segelsällskapet Kaparen.

1939 beslöt styrelsen ta upp juniorverksamhet och 1948 hade SS Kaparen 1528 medlemmar och påstods då vara ett av Sveriges största segelsällskap. Då startades även en simskola på Utholmen med hundra elever första året.

1960 på hösten startades Kaparbladet, en tidning som ges ut fyra gånger om året och första juli 1963 invigs starttribunen.

## Tävlingsverksamhet och båttyper:

- Under 50 och 60-talet var det GKSS – ekan som syntes på havet.
- 1960 SM Starbåt.
- I början av 60-talet dyker Trissjollen upp på kappseglingsbanorna.
- 1960 och 70-talet blev OK-jollen stor klass som senare försvann helt men nu kommit tillbaka i fjorden igen.

- 1967 Skol SM.
- 1967 kom även de tre första Optimisterna till Gottskär, även Snipen blev populär.
- 1969 Första Världsmästare i Finnjolle Thomas Lundqvist.
- 60 och 70-talet kom 5-O-5.
- 1971 kommer E - Jollen som blev väldigt populär och växte snabbt till 100 båtar på en Gottskärsdag.
- 80 -talet blev det även populärt att torsdagssegla med kölbåt på fjorden. Båtar som 505 och 470 syntes också på havet.

Båtar som 505 och 470 syntes också på havet. Än idag seglas stora mästerskap på Kungsbackafjorden och SS Kaparen har idag cirka 600 medlemmar. Under hösten kommer SS Kaparen att arrangera ett stort event i form av den allsvenska finalen den 7 – 9 september. För er som gillar segling är det ett gyllene tillfälle att få strosa runt och känna atmosfären av båtliv, prasslande segel och salta stänk. I Kaparcafét finns det möjlighet att köpa kaffe och hembakat som kan avnjutas på klipporna mot havet.

Text Eva Törnqvist



# Kungsbackafjorden

**Kärt barn har många namn. Detta gäller också för Kungsbackafjorden som genom tiden har hetat Kungsbackafjärden, Onsalafjorden, Strömsfjorden och Tölöfjärden.**

Alla dessa namn kan man se på olika kartor och sjökort genom tiderna, men trots att fjordens namn har ändrats, så heter de flesta öar och platser detsamma än idag. Nästan alla som är ute och badar vid öarna känner till den populära badklippan "Länsmansröven". Klippan har samma namn på mycket gamla sjökort som visar att där och på närliggande platser i fjorden är det bra ankringsplatser för båtar i hårda vindar.

Att fjorden under väldigt lång tid har varit viktig för människorna bevisar bland annat utgrävningen vid Båt- och Sjöfartsmuseet i Onsala, där man hittat lämningar från boende/fiskare för cirka 11000 år sedan. Då gick vattennivån i fjorden ända fram till museet. Även bronsåldersrösena på Näsbokrok och på öar i fjorden visar att här har levt rika människor för länge sedan.

Under 1600-1700 talet byggdes det båtar/skepp utmed stränderna runt fjorden. Det fanns varv vid Rolfsåns

myrning, vid Forsbäck och vid Kobbaviken, där också släkten Gathenhielm hade en repslagarbana. Eftersom det var kargt och få träd på Onsalahalvön för skeppsbygge och husbygge fick man flotta hit timmer över fjorden från skogarna norr om Lygnen.

I slutet av 1800-talet började de första sommargästerna ta sig till Onsala. Då kom man med båt antingen från Göteborg eller Kungsbacka. Båtarna gick i reguljära turer bland annat mellan Kungsbacka - Gottskär- Ölmanäs. För att båtarna skulle kunna ta sig ända in till Hamntorget i Kungsbacka lät man bygga den så kallade "Rännarmen", en djupränna med stengårdsgårdar på var sida som fortfarande fyller sin funktion.

Idag är ingår fjorden i Natura 2000 för att vi skall bevara miljön vid och i vattnet. Dessa tankar om reservat fanns inte på 1960-talet. När E6:an förbi Kungsbacka skulle bli motorvägen fanns ett förslag på att bygga



vägen tvärs över Ulsbäcksbukten, på östra sidan av fjorden. Här bodde bl.a. konstnären Allan Andersson, som motsatte sig detta, så till slut fick vägen en annan sträckning längre österut, samma sträckning som vi har idag.

På 1060-talet var även Tjolöholms slott med marker till salu och BP raffinaderi blir väldigt intresserade av att köpa allting. Deras plan var ett raffinaderi med en stor pir rätt ut till den djupa delen av fjorden, där tankfartyg skulle ankra. Det blev ett stort engagemang emot detta och motståndarna lyckades stoppa även detta bygge och BP valde tillslut att bygga ett raffinaderiet i Stenungsund och Koppartrans på Hisingen.

Öarna samt stränderna runt fjorden bjuder på fina möjligheter till bad. Även för fritidsfiskarna har fjorden stor betydelse. Det fiskas från stränderna och det är mycket båtar som bland annat ligger vid den populära fiskeplatsen "Kyrka på trä".

Det går också att ta sig en långpromenad på en stig utmed vattnet nästan hela vägen mellan Åsen och Gottskär. Denna promenad planerades redan i början av 1900-talet av markägarna.

Text Agneta Linger



*Tidig båtutflykt på fjorden.*



*Stora Enen 2000-talet.*



*Stora Enen på tidigt 1900-tal.*

# Varför har svalan en kliven stjärt?

Enligt en sägen från vårt grannlandskap Skåne var det en gång en bonde som förargat kungen så illa att han blev gripen och dömd till döden. Bonden hade dock en chans att rädda sig och det var genom att ge kungen en gåta som han inte kunde svaret på.



Bonden vände sig till Oden som lovande att hjälpa honom. Oden gick till kungen i bondens gestalt och sade:

*"Vad viskade Balder i Odens öra när han var död och skulle begravas?"*

Kungen kunde inte svaret som var "ingenting", han blev arg och ville hugga ner Oden med sitt svärd. Oden förvandlade sig då till en svala och flög ut genom ett fönster. Kungen kastade sitt svärd efter svalan och skar av några fjäderpennor i stjärten. Sedan den dagen har svalen en kliven stjärt.

Källa:  
Fåglar i folktron - 78, Carl-Herman Tillhagen

**LEKFULLT**  
för barn och vuxna



Här bor det svalor ute på Nidingen.

## Program 2018

Lördag 1 september Apelrödsdagen  
Kl 11.00 – 15.00  
Utställare, servering, ponnyridning mm  
Plats: Hembygdsgården Apelröd

Lördag 27 oktober Höststädning  
Kl 10.00 – 13.00  
Vi bjuder på fika, korv och bröd  
Plats: Apelröd

9 december 2018 Julmarknad med adventskaffe  
Kl.12.00 – 15.00  
Plats: Hembygdsgården Apelröd

## Uthyrning av Onsaladräkten

**Vill du hyra en dräkt?**

Kostnad: 700/dygn och 1.000 kr i deposition

Kontakta: Britt Carlström dräktansvarig  
tel 070 799 79 06

## Uthyrning av Lilla ladan

Barndop, bröllop, föreningsmöten mm

Kontakta: Gunnar Carlsson för mer information och pris.

tel 0705-795706